

Nr 19

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående bestämmelserna om transport av animala livsmedel.

Andra lagutskottet har till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 297 i första kammaren av herr *Olsson, Ernst, m. fl.* samt nr 372 i andra kammaren av herrar *Elmwall* och *Dahlgren*.

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att gällande bestämmelser angående transport av animala livsmedel måtte ändras, så att dagens hygieniska krav på ifrågavarande transporter kan uppfyllas, i enlighet med vad i motionen anförts».

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sitt yrkande hänvisas till motionerna.

Över motionerna har utskottet, i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver, inhämtat yttrande från veterinärstyrelsen. Yttrande har på utskottets begäran avgivits av Stockholms stads hälsovårdsnämnd. Redogörelse för remissyttrandena lämnas i det följande.

Gällande bestämmelser

Föreskrifter angående hygienisk kontroll vid transport av livsmedel återfinnes i första hand i *livsmedelsstadgan den 21 december 1951*. Denna stadga innehåller *dels* allmänna bestämmelser om transport av livsmedel *dels* ock särskilda bestämmelser angående s. k. kringföringshandel. I stadgans 12 § föreskrives bl. a., att vid transport av livsmedel, avsedda för försäljning eller servering, sådana försiktighetsmått skall vidtagas och i övrigt så förfaras, att livsmedlen icke förorenas eller bli skadliga att förtära eller på annat sätt otjänliga till människoföda. I 17 § stadgas vidare, att följande bestämmelser skall iakttagas vid transport med fordon av livsmedel, avsedda för försäljning eller servering: Fordonet skall vara lämpligt för ändamålet samt snyggt och rent hållet. Det får icke samtidigt brukas till transport av vara, som kan göra livsmedlet otjänligt till människoföda, med mindre erforderliga åtgärder vidtagits för att förebygga sådan verkan. Slutligen skall för ömtåliga livsmedel användas rent och snyggt omhölje eller underlag.

Beträffande s. k. kringföringshandel gäller strängare bestämmelser. Sålunda får enligt 19 § livsmedelsstadgan yrkesmässig försäljning av kött, charkuterivaror, smör, ost eller margarin eller av bröd eller annat bakverk

bedrivs från fordon endast om utövaren av verksamheten förfogar över lokal, som av vederbörande hälsovårdsnämnd godkänts såsom förvaringslokal för varor av det slag, försäljningen avser, samt endast med fordon, som av hälsovårdsnämnden i det hälsovårdsområde, inom vilket fordonet är stationerat, godkänts att användas i sådan verksamhet. Detta gäller dock icke om varan är innesluten i förpackning, som lämnar densamma nödigt skydd mot förorening, fukt och annan påverkan utifrån. Ej heller är bestämmelserna tillämpliga å lantbrukares försäljning vid enstaka tillfällen av egna produkter samt ej heller å försäljning av renkött, som bedrivs av lappbefolkningen eller eljest av renägare.

Yrkesmässig försäljning av färsk fisk, som är styckad eller flådd får bedrivs från motorfordon endast under förutsättning att fordonet av hälsovårdsnämnden i det hälsovårdsområde, inom vilket fordonet är stationerat, godkänts för att användas i sådan verksamhet. Icke heller denna bestämmelse gäller, om varorna är inneslutna i förpackning, som lämnar dem nödigt skydd mot förorening, fukt och annan påverkan utifrån (20 §).

Fordon, som avses i 19 eller 20 §§ livsmedelsstadgan, skall vara försett med skåp eller lådor av sådan beskaffenhet, att de medförda varorna skyddas mot förorening, samt, där fråga är om försäljning av kött, charkuterivaror, smör, margarin eller fisk, med anordningar för att hålla varorna i erforderlig grad avkylda. Fordonet skall också vara försett med anordningar för handtvättning. Veterinärstyrelsen har att meddela närmare föreskrifter rörande fordonets beskaffenhet och utrustning (21 §). Fordon får icke godkännas för längre tid än tre år i sänder och för godkännande fordras bl. a. att sökanden genom intyg från särskilt förordnad veterinär styrker, att fordonet befinner sig i författningsenligt skick. Hälsovårdsnämnden har att utfärda bevis om att fordon godkänts och detta bevis skall finnas anbragt på lämplig, lätt tillgänglig plats på fordonet. I 24 § angives vissa försiktighetsmått i hygieniskt avseende, som skall iakttagas vid själva försäljningen, och vidare föreskrives att, under den tid fordonet är godkänt, får icke i fordonets för livsmedel avsedda utrymmen förvaras vara eller ämne, som kan meddela livsmedlen främmande lukt eller smak eller på annat sätt göra dem otjänliga till människoföda. Vidare skall skåp och lådor samt vid försäljningen använda förvaringskärl, redskap och andra tillbehör hållas rena och i gott stånd.

De i livsmedelsstadgan givna bestämmelserna angående transport av livsmedel kan kompletteras med lokala bestämmelser. Dylika lokala bestämmelser får dock när det gäller fordon för transport av livsmedel icke avse fordon, som användes för sådan kringföringshandel som avses i 19 och 20 §§ livsmedelsstadgan. Beträffande dessa sistnämnda fordon ankommer det, såsom nämnts, på veterinärstyrelsen ensam att utfärda föreskrifter.

Till ledning vid utfärdandet av lokala föreskrifter har Kungl. Maj:t den 25 april 1952 fastställt en *normallivsmedelsordning*. I denna normallivsme-

delsordning upptages i 22 § vissa bestämmelser för transport av livsmedel. Sålunda innehåller 1 mom. en bestämmelse om att vid transport med fordon av kött eller andra köttvaror, avsedda för försäljning eller servering, fordonet om möjligt skall vara försett med särskilt skåp för varorna, så anordnat, att varorna icke förorenas under transporten. Om fordonet är öppet skall dess botten vara hel och tät samt oljad, fernissad eller på annat lämpligt sätt behandlad eller ock beklädd med rostfri plåt. Vid transport å öppet fordon skall varorna vara väl övertäckta med rent skynke av linne eller bomull eller annat lämpligt material. När varorna utbäres till eller från fordon skall bäraren vara iförd ren, tvättbar skyddsrock samt huvudbonad försedd med överdrag eller annat lämpligt bärskydd.

Såsom nämnts ankommer det på veterinärstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter beträffande fordon för kringföringshandel. Dessa bestämmelser finnes intagna i en av styrelsen den 26 augusti 1959 utfärdad kungörelse (nr 93). Bestämmelserna gäller dels fordon från vilka försäljning bedrivs direkt till allmänheten, dels ock sådana fordon från vilka icke i förväg beställda varor levereras till återförsäljare. I kungörelsen lämnas detaljerade föreskrifter om huru fordonen skall vara beskaffade och utrustade.

Historik

De gällande reglerna i ämnet bygger på förslag av 1948 års livsmedels-sakkunniga (SOU 1949:43). De sakkunniga föreslog, att regler om transport av livsmedel skulle upptagas i 21 § i en föreslagen normalvarustadga. Flera remissinstanser framhöll, att regler i avseendet borde införas i livsmedelsstadgan. I proposition nr 63 år 1951 med förslag till livsmedelsstadga anförde föredragande departementschefen, statsrådet Mossberg, i denna fråga:

I flera remissyttranden har påfordrats att i livsmedelsstadgan skulle införas särskilda bestämmelser om transport av livsmedel. I så motto har jag ansett mig böra biträda dessa yrkanden, att det allmänna stadgandet om sådana transporter i 21 § 1 mom. i de sakkunnigas förslag till normalstadga införts i 17 § departementsförslaget. Att såsom veterinärstyrelsen förordat överföra hela 21 § i normalstadgan till den stadga, som skall gälla för hela riket, synes däremot föra för långt. Det torde vara lämpligare att införa föreskrifter härom i lokala livsmedelsordningar. Bestämmelserna ha vidare ansetts böra uttryckligen begränsas till att avse transport av livsmedel, avsedda för försäljning eller servering. Härunder bör emellertid liksom under det allmänna stadgandet i 12 § falla även av säljaren verkställd transport vid hemsändning av varan till konsumenten.

De förhållanden, varunder animala livsmedel transporterades, blev föremål för kritik. På grund härav tillkallade chefen för jordbruksdepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande 1954 en utredningsman för att inom departementet biträda med utredning av bland annat frågan om den hygieniska kontrollen av animala livsmedel. I promemoria av den 24 oktober 1955, vari utredningsmannen redogjorde för sina slutsatser, anförde

han, att han funnit att de gällande bestämmelserna på det stora hela taget var tillfredsställande om de blott tillämpades så som avsetts när de tillkom. Utredningsmannen anförde ytterligare:

Vissa praktiska svårigheter ha emellertid förelegat när det gällt övervakningen av bestämmelsernas efterlevnad och utredningsmannen har närmast fäst sig vid att kött ofta transporteras på öppna bilar utan att vara på i livsmedelsstadgan föreskrivet sätt skyddat mot förorening. I den av Kungl. Maj:t fastställda normallivsmedelsordningen upptages i 22 § 1 mom. en bestämmelse av följande lydelse: »Vid transport med fordon av kött eller andra köttvaror, avsedda för försäljning eller servering, skall fordonet om möjligt vara försett med särskilt skåp för varorna, så anordnat, att varorna icke förorenas under transporten.» Då det ur sanitär synpunkt skulle vara synnerligen önskvärt, att köttvaror, som icke icke äro förpackade, alltid transporteras i slutet utrymme, har utredningsmannen undersökt, om icke nyssnämnda bestämmelse i normallivsmedelsordningen skulle kunna överföras till livsmedelsstadgan och samtidigt givas bindande karaktär. Bestämmelsen i normallivsmedelsordningen innehåller nämligen såsom redan angivits endast att transport av kött i särskilt skåp skall ske »om möjligt». Veterinärstyrelsen har för utredningsmannen framhållit, att det ur hygienisk synpunkt är ett bestämt önskemål, att kött och köttvaror transporteras i slutna utrymmen. Efter ingående överläggningar med representanter för veterinärstyrelsen och för åtskilliga organisationer, sysselsatta med handel med och distribution av livsmedel, har utredningsmannen emellertid bibringats den bestämda uppfattningen, att det för närvarande av praktiska och ekonomiska skäl icke är lämpligt att i livsmedelsstadgan införa en *allmän* bestämmelse om att kött, som icke är förpackat, endast får transporteras i slutet utrymme. En dylik bestämmelse skulle sannolikt medföra, att slakteriföreningar och andra större företagare inom livsmedelsbranschen skulle komma att anskaffa specialbyggda bilar för transport av kött, vilket uppenbarligen skulle vara en ur sanitär synpunkt välkommen åtgärd. Emellertid skulle den ifrågasatta föreskriften praktiskt taget helt förhindra, att mindre företagare av olika slag transporterade kött, enär kostnaderna för anskaffande av specialbyggda bilar skulle i många fall för dem bliva oöverkomliga. Även för de större företagarna skulle bestämmelsen, även om en relativt lång övergångstid fastställdes, medföra avsevärda kostnader. Dessa kostnader skulle icke kunna undgå att inverka på priset på kött, en omständighet, som även måste beaktas.

I *remissyttrande* över promemorian uttalade *veterinärstyrelsen* som sin uppfattning, att bestämmelserna om transport av animala livsmedel borde överflyttas till livsmedelsstadgan och därigenom givas en allmängiltig karaktär. De speciella bestämmelser rörande transport av kött, som återfanns i 22 § normallivsmedelsordningen, kunde emellertid icke anses tillfredsställande och föga skulle därför vara vunnet om desamma oförändrade gavs en allmängiltig karaktär. Med hänsyn till de ständigt återkommande klagomålen beträffande transporterarna fann veterinärstyrelsen det ofrånkomligt att ifrågavarande bestämmelser skärptes. Det skulle emellertid därvid vara tillräckligt att allmänna bestämmelser rörande varornas skyddande

infördes i livsmedelsstadgan och att utfärdandet av därutöver erforderliga föreskrifter rörande dessa transporter anförtroddes styrelsen i likhet med vad som gällde rörande beskaffenheten och utrustningen av vissa i kringföringshandel använda fordon. Därvidlag borde emellertid göras åtskillnad mellan längre transporter och andra transporter. Vid längre transporter förefanns större risk att emballaget skadades och att varan på grund av värme försämrades genom bakterieanrikning m. m. Styrelsen ville föreslå, att som längre transport skulle anses transport å avstånd överstigande 15 mil eller med en varaktighet överstigande tre timmar. När fråga var om dessa längre transporter ansåg veterinärstyrelsen nödvändigt att som villkor uppställdes att transporten skedde i slutet utrymme samt att anordningar fanns, avsedda att hålla varorna i erforderlig grad avkylda. Beträffande fordran å slutet utrymme borde man därvid även kunna godtaga relativt enkla anordningar såsom värmeisolerande behållare. Beträffande transporter å kortare avstånd eller av mindre varaktighet syntes ej nödvändigt med kylanordningar utan för dessa transporter borde endast uppställas villkoret om skydd mot förorening, bestående i slutet utrymme eller effektiv förpackning. Utöver dessa allmänna bestämmelser, avsedda att införas i livsmedelsstadgan, borde veterinärstyrelsen erhålla bemyndigande att meddela de speciella föreskrifter, som i övrigt erfordrades.

Remissyttrandena

Veterinärstyrelsen, som tillstyrker motionärernas yrkande, understryker i sitt remissyttrande vikten av att för hela landet gemensamma skärpta bestämmelser om transport av vissa livsmedel utfärdas. Styrelsen hänvisar till motiveringen i sitt ovannämnda, till chefen för jordbruksdepartementet avgivna yttrande och anför i fortsättningen:

Under den tid, som därefter förflutit, synas några väsentliga förändringar till det bättre icke kunna konstateras. Denna uppfattning styrkes av de framställningar i ämnet, som gjorts hos såväl Kungl. Maj:t som Veterinärstyrelsen. Svenska veterinärföreningen för kött- och mjölkhygien har sålunda i skrivelse till Styrelsen den 21 november 1960 föreslagit att frågan om en skärpning av bestämmelserna om transporter av kött och köttvaror snarast upptages till förnyad prövning. Föreningen, som uppmärksam följt utvecklingen på detta område, hade kommit till den uppfattningen att utvecklingen visserligen i många hänseenden medfört förbättringar men att avsevärda hygieniska olägenheter av många gånger mycket allvarlig natur kvarstode. Vidare har Föreningen för allmän hälsovård i underdånig framställning den 2 februari 1961 hemställt om en allmän översyn av livsmedelsstadgan och därvid anført att bestämmelserna om transport av livsmedel visat sig synnerligen otillfredsställande. Föreningen har i detta avseende framhållit, att såväl hälsovårdsnämnder som förste provinsialläkare och länsveterinärer i skilda sammanhang påtalat vanskligheterna att fullgöra en tillfredsställande hygienövervakning samt att bestämmelserna borde göras generella för hela landet, eftersom passerandet av en kommungräns rim-

ligtvis icke borde innebära vare sig skärpning eller lindring i transportvillkoren.

I motionerna beröras föreskrifterna rörande fordon för kringföringshandel med vissa livsmedel, vilka trädde i kraft den 1 juli 1960. Veterinärstyrelsen finner sig här böra framhålla att de förbättrade förhållanden, som numera ovedersägligen råda i fråga om dessa transporter, huvudsakligen torde vara att tillskriva den omständigheten att meddelandet av föreskrifter för dessa fordons beskaffenhet och utrustning anförtrots en central myndighet. Denna omständighet ger ett ytterligare stöd åt åsikten att motsvarande administrativa anordning bör gälla transporter i allmänhet av ifrågavarande livsmedel. Därtill kommer att man ur hygienisk synpunkt saknar anledning att göra väsentlig skillnad mellan den transport, som sker i samband med kringföringshandeln, och övriga längre transporter.

I betraktande av de sålunda föreliggande omständigheterna synes den lämpligaste lösningen vara att man, i överensstämmelse med vad som föreskrivits beträffande kringföringshandeln, uppdrager åt Veterinärstyrelsen att utfärda närmare föreskrifter om fordonens beskaffenhet och utrustning. Dessa föreskrifter skulle därvid i stort sett följa de riktlinjer, som angivas i det förenämnda yttrandet. De böra emellertid omfatta fordon för transport icke blott av kött och köttvaror utan även andra ömtåliga livsmedel, som beröras av kringföringshandelsbestämmelserna enligt livsmedelsstadgan. Med hänsyn till de påtalade bristerna vid transport av djupfrysta livsmedel synes det befogat att även transport av djupfrysta livsmedel, oavsett om de äro hänförliga till de nyssnämnda ömtåliga livsmedlen, underkastas samma bestämmelser.

Veterinärstyrelsen har för avsikt att, i samband med avgivande av utlåtande över Föreningens för allmän hälsovård ovannämnda framställning, hos Kungl. Maj:t göra framställning om härför erforderlig ändring av livsmedelsstadgan.

Stockholms stads hälsovårdsnämnd har tillstyrkt motionsyrkandet och ansett det vara synnerligen angeläget med en översyn av bestämmelserna om transport av animala livsmedel.

Utskottet

Föreskrifter angående hygienisk kontroll vid transport av livsmedel finnes i livsmedelsstadgan. Denna innehåller såväl allmänna bestämmelser om transport av livsmedel som särskilda bestämmelser angående s. k. kringföringshandel. Vid transport av livsmedel, avsedda för försäljning eller servering, skall sådana försiktighetsmått vidtagas, att livsmedlen icke förorenas eller blir skadliga att förtära. Fordonet skall vara lämpligt för ändamålet samt snyggt och rent. Det får icke samtidigt brukas till transport av vara, som kan göra livsmedlet otjänligt till människoföda. Beträffande kringföringshandel gäller strängare bestämmelser. För sådan verksamhet får endast användas fordon, som godkänts av hälsovårdsnämnd. Fordonet skall vara försett med skåp eller lådor av sådan beskaffenhet, att de medförda varorna skyddas mot förorening samt, då fråga är om försäljning av bland annat kött, med anordning för att hålla varorna i erforderlig grad avkylda.

Fordonet skall också vara försett med anordning för handtvättning. Veterinärstyrelsen har att meddela närmare bestämmelser rörande beskaffenhet och utrustning av fordon avsett för kringföringshandel. Sådana bestämmelser har meddelats i en styrelsens kungörelse. Livsmedelsstadgans bestämmelser angående annan transport av livsmedel än kringföringshandel kan kompletteras med lokala bestämmelser av hälsovårdsnämnd. Till ledning vid utfärdandet av lokala föreskrifter har Kungl. Maj:t den 25 april 1952 fastställt en normallivsmedelsordning. I dennas 22 § sägs, att vid transport med fordon av kött eller andra köttvaror, avsedda för försäljning eller servering, fordonet om möjligt skall vara försett med särskilt skåp för varorna, så anordnat, att varorna icke förorenas under transporten. Om fordonet är öppet skall varorna vara väl övertäckta med rent skynke.

I förevarande motioner framhålles, att transport av slaktkroppar fortfarande i viss utsträckning sker på öppna fordon. Motionärerna påpekar, att olägenheter ur hygienisk synpunkt är förknippade med sådana transporter, och yrkar därför att de på området gällande bestämmelserna måtte skärpas.

I remissyttrandena har framhållits, att det måste anses helt förkastligt från hygienisk synpunkt att forsla färska, oskyddade livsmedel, framför allt köttvaror, på öppna fordon. Remissinstanserna har därför menat det vara synnerligen angeläget med en översyn av de på området gällande bestämmelserna.

Utskottet delar helt motionärernas och remissinstansernas uppfattning att transport av kött och köttvaror på öppna fordon är olämplig ur hygienisk synpunkt. Vid transport av sådana varor gäller det framför allt att skydda dessa från fukt, damm och andra föroreningar samt förhindra att varorna på grund av för hög värme undergår försämring. Effektivt skydd mot förorening synes kunna vinnas endast genom att oförpackade varor transporteras i slutet utrymme. Skydd mot kvalitetsförsämring genom värme ernås genom att transporten sker i sådant utrymme försett med kylanordning.

Med hänsyn till det anförda vill utskottet förorda, att bestämmelser av innebörd att kött och köttvaror endast må transporteras i slutet utrymme införas. Föreskrift om att fordonet, åtminstone då fråga är om längre transporter, skall vara försett med kylanordning synes också böra övervägas.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till förevarande motioner, I:297 och II:372, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om förslag till ändrade bestämmelser angående transport av kött och köttvaror i enlighet med vad utskottet anför.

Stockholm den 3 april 1962

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Strand, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Gärda Svenson, herrar Enarsson och Nyman;

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall, fröken Wetterström, herrar Odhe, Bengtsson i Varberg, fröken Sandell och herr Fredriksson.